

รูปแบบการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธของบ้านนาน้อย อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

Model of Buddhist Community Development of Ban Nanoi, Nanoi District, Nan Province

¹พระชัยชนะ อคคปณฺโญ (นราศรี), ²ฐิติพร สะสม และ ³ชำนาญ เกิดช่อ

¹PhraChaichana Aggapaṇṇo (Narasri), ²Thitiporn Sasom and ³Chamnarn Kerdchor

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตน่านเฉลิมพระเกียรติฯ, ประเทศไทย

^{1,2,3}Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Campus, Thailand

¹Corresponding Author's E-mail: Chaichananarasri@gmail.com

¹Tel. 098-741-7891

Received June 16, 2025; Revised September 2, 2025; Accepted September 9, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการบ้านนาน้อย อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน 2) เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนาบ้านนาน้อย อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตบ้านนาน้อย อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 26 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านประวัติและพัฒนาการ บ้านนาน้อยเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ เคยเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอนาน้อย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร มีวิถีชีวิตอยู่แบบพอเพียง ดำรงชีวิตอย่างสงบ สามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2) ด้านแนวคิดการพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา บ้านนาน้อยมีการส่งเสริมประชาชนด้านความพอเพียง ด้านสติและสมาธิ การใช้ชีวิตตามทางสายกลาง มีความรักมีความเมตตา รักษาศีล 5 3) ด้านรูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตของบ้านนาน้อยอำเภอนาน้อยจังหวัดน่าน 4 ด้าน คือ 1) ด้านเทคโนโลยี ชุมชนบ้านนาน้อย ควรมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองปัจจัยขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น เทคโนโลยีเพื่อการผลิต การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สาธารณูปโภค 2) ด้านเศรษฐกิจ ควรมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้คนในชุมชนดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว มีความพอเพียงในการบริโภค 3) ด้านจริยธรรม คนในชุมชนบ้านนาน้อยต้องมีศรัทธาในการพึ่งพาตนเอง มีจิตใจใฝ่พัฒนา มุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ตลอดจนมีจริยธรรมและศีลธรรมขั้นพื้นฐาน 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนบ้านนาน้อยมีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านที่ประสานงานกันเพื่อการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การพัฒนา; ชุมชนวิถีพุทธ; บ้านนาน้อย

Abstract

The purpose of this research article was: 1) to study the history and development of Ban Nanoi, Nanoi District, Nan Province; 2) to study the development concept in line with Buddhism of Ban Nanoi, Nanoi District, Nan Province; and 3) to propose a development model of Ban Nanoi, Nanoi District, Nan Province. This research employed a qualitative approach,

using in-depth interviews with 11 key informants. The data were analyzed using descriptive content analysis.

The research revealed that: 1) history and development, Ban Na Noi was an old village. It used to be the location of the Na Noi District Office. Most of the population worked in agriculture. They lived a self-sufficient lifestyle. They lived peacefully, harmoniously, and help each other. 2) development concept in line with Buddhism, Ban Na Noi promoted people in terms of self-sufficiency, mindfulness and meditation, living according to the middle path according to the teachings of the Lord Buddha, having love and compassion, and observed the Five Precepts. 3) model of Buddhist community development of Ban Nanoi, Nanoi District, Nan Province, there were 4 aspects: 1) Technology aspect: Ban Na Noi Community should be technological advancements to meet the basic human factors, such as production technology, information literacy, and public utilities. 2) Economic aspect: Ban Na Noi Community should have economic stability, allowing people in the community to sustain their own lives and families, and have self-sufficiency in consumption. 3) Ethics aspect: People in Ban Na Noi community must have faith in self-reliance, have a spirit of development, aim to build a strong community, and have basic ethics and morality. 4) Social aspect: Ban Na Noi community had community leaders and village committees who coordinate for community development based on the principle of community participation as the main factor.

Keywords: Development; Buddhist Community; Ban Nanoi

บทนำ

การพัฒนาชุมชนเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่และมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้มีความเสมอภาคกัน ซึ่งใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทยปี พ.ศ. 2552 โดยให้กรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของประชาชน สนับสนุนให้มีการจัดทำและใช้ประโยชน์ข้อมูลสารสนเทศ พัฒนาการศึกษ การวิเคราะห์วิจัย จัดทำยุทธศาสตร์ชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น ตลอดจนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนมีรากฐานที่มีความมั่นคง มีเสถียรภาพ และมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2567)

สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยตกอยู่ในภาวะเดือดร้อนทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาสังคม ซึ่งนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมาก ขึ้นเนื่องจากสังคมไทยจะให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จนทำให้คนทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ บางคนถึงกับสละจรรยาบรรณในวิชาชีพ นำความรู้ความสามารถของตนไปแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนที่จะเกิดกับคนอื่นในสังคม ขอเพียงให้ตนเองได้รับประโยชน์สูงสุดก็พอ ทุกคนต้องการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง จึงเกิดการแข่งขันกันเพื่อให้ได้เงินตราโดยไม่จำกัดรูปแบบ เช่น การฉ้อโกงรวมถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวงการดำเนินกิจกรรมนอกกฎหมาย (อารีย์ เชื้อเมืองพาน, 2551) ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาจะเป็นปัญหาที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจ จนนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม เช่น ปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาความรุนแรงต่าง ๆ เป็นต้น

การพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบและมีคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการรวมกลุ่มโดยอาศัยฐานด้านอาชีพหรืออาชีพเสริม มีผู้นำที่ตั้งใจจริงและซื่อสัตย์ มีการบริหารที่ดี สมาชิกกลุ่มที่ให้ความร่วมมือในการทำงาน ส่งผลให้ชุมชนสามารถมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองที่สูงขึ้นได้ (วัลลภ จันดาแก้ว และ คณะ, 2556) นำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทาน พระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ หลักปรัชญานี้ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไป ในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2541)

บ้านน่าน้อย อำเภอน่านน้อย จังหวัดน่าน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 338 ไร่ มีประชากรทั้งสิ้น 291 คน ประชาชนในหมู่บ้านประกอบอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร, ทำนา, ทำสวนปลูกผักไว้กิน และค้าขาย จากข้อมูลเชิงลึก พบว่า ประชาชนในบ้านน่าน้อยยังประสบปัญหาต่าง ๆ เช่นเกษตรกรเป็นหนี้ เงินไหลออกจากชุมชน การใช้ปุ๋ยเคมีเร่งการเจริญเติบโตของข้าว ทำให้พื้นดินมีปัญหา มีการแข่งขันกันเพื่อต้องการเงินมาใช้หนี้ และซื้อหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีปัญหาผลกระทบด้านสุขภาพจากการใช้สารเคมีในภาคการเกษตร ปัญหาอบายมุขและยาเสพติดซึ่งส่งผลทำให้นามาชึ่งปัญหาอื่นๆ ส่งผลทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนน้อยลง และเสื่อมเลือนวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลง ขาดความสามัคคี ซึ่งจะทำให้ชุมชนอ่อนแอในอนาคต ประกอบกับกระแสวัฒนธรรมและนวัตกรรมของความเจริญได้แพร่เข้าสู่อย่างไร้พรมแดน สิ่งเหล่านี้ทำให้ประชาชนอยู่ในกระแสบริโภคนิยม ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุเป็นหลัก จนทำให้ความตระหนักในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม (คมกฤษ ใจคำปัน, 2544)

การดำรงชีวิตในสภาพสังคมปัจจุบัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยทักษะในการดำเนินชีวิต อันเป็นความสามารถในการเข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมนำมาควบคุมและจัดการกับสถานการณ์รอบตัวอย่างรู้เท่าทันและพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะแก้ได้ต้องเริ่มต้นที่คนในชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านน่าน้อย อำเภอน่านน้อย จังหวัดน่าน” เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในบ้านน่าน้อย อำเภอน่านน้อย จังหวัดน่าน เพื่อนำข้อสนเทศที่ได้ไปส่งเสริมและพัฒนาในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำรงชีพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนากำหนดบ้านน่านน้อย อำเภอน่านน้อย จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนาบ้านน่านน้อย อำเภอน่านน้อย จังหวัดน่าน
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธบ้านน่านน้อย อำเภอน่านน้อย จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลภาคเอกสาร จากข้อมูลคือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2539 อรรถกถา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา บทความ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธ
2. การศึกษาข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มพระสงฆ์ จำนวน 3 รูป 2) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 3) กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 10 คน 4) กลุ่มชาวบ้าน จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 26 รูป/คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง มีหลักเกณฑ์สำคัญในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์คือ 1) เป็นพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ 2) เป็นผู้นำชุมชน มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ 3) เป็นนักวิชาการบุคคลที่มีความรู้ มีความเข้าใจ สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ 4) เป็นชาวบ้านที่มีประสบการณ์ตรง เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธ
7. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ศึกษาประวัติและพัฒนากำหนดบ้านน่านน้อย อำเภอน่านน้อย จังหวัดน่าน

จากการวิจัยพบว่า หมู่บ้านน่านน้อย เป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่มาก่อนนาน อดีตเคยเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ มีหลักฐานที่เรียกว่าบริเวณที่เคยตั้งอำเภอว่า บ้านโฮง ซึ่งหมายถึงที่พักของเจ้าเมือง บ้านน่านน้อยเป็นหมู่บ้านเล็กๆ เจียบสงบอยู่ห่างไกลความเจริญ เกิดจากการอพยพมาจับจองที่อยู่อาศัยตามแหล่งน้ำลำคลอง หากินตามท้องทุ่งไร่ประหารส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทำไร่ ทำสวน ทำนาปลูกผัก เลี้ยงไก่ ไก่กินเอง มีวิถีชีวิตอยู่แบบพอเพียง ประชากรในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ มีวัดบ้านน่านน้อยเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และ มีการเช่นไหว้ผีสงเคราะห์ เจ้าที่เจ้าทาง ดำรงชีวิตอย่างสงบความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. ศึกษาแนวคิดการพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนาบ้านน่านน้อย อำเภอน่านน้อย จังหวัดน่าน

จากการวิจัยพบว่า หมู่บ้านน่านน้อย มีการส่งเสริมให้ประชาชนทางด้านความพอเพียง ด้านสติและสมาธิ การใช้ชีวิตตามทางสายกลางตามคำสอนของพระพุทธเจ้า การสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีความรักมีความเมตตาการพัฒนาตนเองและควรทำบุญพัฒนาด้านจิตใจและการกระทำ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนปฏิบัติตนรักษาศีล 5 จัดกิจกรรมตามประเพณีอันดีงามของหมู่บ้าน คนในชุมชน พระภิกษุสงฆ์ มีการทำบุญตักบาตรทุกๆ วันพระ 8 ค่ำ 15 ค่ำ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา เดือนยี่เป็ง ลอยกระทง รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ปีใหม่เมือง

3. เสนอรูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตบ้านน่านน้อย อำเภอน่านน้อย จังหวัดน่าน

จากการวิจัยพบว่า

3.1 รูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตของบ้านน่านน้อยด้านเทคโนโลยี

ชุมชนบ้านนาน้อย ควรมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองปัจจัยขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น เทคโนโลยีเพื่อการผลิต การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สาธารณูปโภค และเทคโนโลยีทางการแพทย์ และรวมองค์ความรู้และการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนร่วมด้วย

3.2 รูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตของบ้านนาน้อยด้านเศรษฐกิจ

ในด้านการประกอบอาชีพของชุมชนบ้านนาน้อย ควรมีความมั่นคงทางมั่นคงทางเศรษฐกิจ อันเกิดจากความสมดุลของการผลิตและการบริโภค ให้คนในชุมชนได้รับอย่างสมบูรณ์เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวภายใต้บริบทของชุมชนและสังคมโดยรวม และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่คำนึงถึงการรักษาคุณภาพของระบบนิเวศภายในชุมชน และมีความพอเพียงในการบริโภค

3.3 รูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตของบ้านนาน้อยด้านจริยธรรม

คนในชุมชนบ้านนาน้อยต้องมีศรัทธาในการพึ่งพาตนเอง มีจิตใจใฝ่พัฒนา มุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็งตลอดจนมีจริยธรรมและศีลธรรมขั้นพื้นฐานเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน

3.4 รูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตของบ้านนาน้อยด้านสังคมและวัฒนธรรม

รูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตของบ้านนาน้อย ชุมชนบ้านนาน้อยมีทุนทางสังคมดั้งเดิมเชื่อมโยงความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างเหนียวแน่น มีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านที่ประสานงานกันเพื่อการพัฒนาชุมชน และต้องการมีส่วนร่วมอันจะนำไปสู่ความเป็นปึกแผ่นของคนและชุมชนอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักการสำคัญอันเป็นการร่วมกันในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นคือ ค่านิยมและหลักการประชาธิปไตยชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ เป็นการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาเพื่อให้คนมีความสนใจเห็นความสำคัญของการแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่นร่วมกันอย่างจริงจัง ยึดหลักในการทำงาน ซึ่งเน้นการตัดสินใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์ภายในชุมชนการมีส่วนร่วมในลักษณะเครือข่ายชุมชน ที่มาจากการใช้ทุนชุมชนร่วมกัน โดยยึดหลักการพัฒนาเหล่านี้อย่างหนักแน่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธของบ้านนาน้อย อำเภอนาเยีย จังหวัดน่าน” ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

ศึกษาแนวความคิดการพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนาบ้านนาน้อย อำเภอนาเยีย จังหวัดน่าน

ผลการวิจัยสรุปว่า หมู่บ้านนาเยีย มีการส่งเสริมให้ประชาชนทางด้านความพอเพียง ด้านสติและสมาธิ การใช้ชีวิตตามทางสายกลางตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ศิริชัย เชื้อตาพระ ศึกษาเรื่อง การใช้พระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชนตำบลคำฝั อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ผลการวิจัย พบว่า (1) ประชาชนรู้จักหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต (2) ประชาชนมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต (3) แนวทางการใช้พระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตมากที่สุด คือ แนวทางการใช้ศีล 5 รองลงมาคือ แนวทางการใช้หลักพรหมวิหาร 4 แนวทางการใช้พรวาธรรม 4 และแนวทางการใช้สังคหวัตถุ 4 โดยผลการนำเอาแนวทางพระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตนั้น ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (4) ประชาชนนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทำให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิตห่างไกลจากอบายมุขทั้งหลายได้ (5) เมื่อมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในชีวิตประจำวันแล้วทำให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม ก่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชน ลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้พระพุทธศาสนาของคนในชุมชนตำบลคำฝั อำเภอนาแก

จังหวัดนครพนม มีดังนี้ (1) ด้านร่างกาย ควรมีจัดโครงการให้ความรู้แก่ประชาชนในส่วนของกรยอมรับความจริงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายของมนุษย์โดยการนำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการกับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพร่างกาย (2) ด้านจิตใจและอารมณ์ หน่วยงานภาครัฐควรจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรม ในการสนับสนุนให้ประชาชนรักษาศีล ฝึกสมาธิ ฟังธรรม เทศนา เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านจิตใจและอารมณ์จากความเชื่อในกฎแห่งกรรม การทำดีย่อมได้รับผลดี การทำชั่วก็ย่อมได้รับผลกระทบชั่ว ตามหลักทางพระพุทธศาสนา (3) ด้านสังคมและครอบครัว ควรมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกันของครอบครัวเป็นประจำและสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การให้เกียรติซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งจะเป็แนวทางในการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งในครอบครัวได้ (4) ด้านเศรษฐกิจและรายได้ ควรนำเอาหลักธรรมในส่วนของการลด ละ เลิก อบายมุขต่าง ๆ มาใช้ในการดำรงชีวิต คือ ดำรงชีวิตด้วยความพอเพียงใช้จ่ายทรัพย์สินเท่าที่จำเป็น ทำตนให้เป็นคนรู้จักพอ อยู่อย่างเพียงพอและพอเพียงพยายามพึ่งพาตนเองให้มากโดยพึ่งพาผู้อื่นให้น้อยที่สุด (ศิริชัย เชื้อตาพระ, 2563)

เสนอรูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตบ้านนาอ้อย อำเภอนาอ้อย จังหวัดน่าน

ชุมชนบ้านนาอ้อย มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองปัจจัยขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ในการประกอบอาชีพของชุมชนบ้านนาอ้อยมีความมั่นคงทางมั่นคงทางเศรษฐกิจ อันเกิดจากความสมดุลของการผลิตและการบริโภค มีศรัทธาในการพึ่งพาตนเอง มีจิตใจใฝ่พัฒนา มีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านที่ประสานงานกันเพื่อการพัฒนาชุมชน

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ รัฐสรรค์ สิงห์เลิศ และ นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์ ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษากันตองแอ่นอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า

1. ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ปลูกมันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ โดยอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ หัวหน้าครัวเรือนต้องการเรียนรู้ เรื่อง การเลี้ยงปลา การทำปุ๋ยชีวภาพ การเลี้ยงกบ การเลี้ยงจิ้งหรีด การเลี้ยงวัว การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การเพาะเห็ดนางฟ้า การเลี้ยงเบ็ดเทศและ การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง

2. รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ที่ผ่านการพิจารณาของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผ่านการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรม ได้จำนวน 10 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การทำผ้าฝ้ายหมี่ย้อมคราม 2) การส่งเสริมอาชีพกองทุนหมู่บ้าน 3) การทำไร่นาสวนผสม 4) การปรับปรุงทัศนัจัดสวนหน้าบ้าน 5) การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง 6) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สุกร 7) การทำปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด 8) การปลูกละมุด 9) เกษตรอินทรีย์ปลอดภัยจากสารพิษ และ 10) การเพาะเห็ดขอนขาว

3. จากการเปรียบเทียบก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า รายได้ครัวเรือน รายจ่ายครัวเรือน จำนวนพืชเพื่อการยังชีพ จำนวนสัตว์เพื่อการยังชีพ จำนวนเห็ดเพื่อการยังชีพ จำนวนสินค้าอุปโภคบริโภคที่ซื้อจากร้านค้า และความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ หลังการพัฒนา รายได้ครัวเรือน จำนวนพืชเพื่อการยังชีพ จำนวนสัตว์เพื่อการยังชีพ จำนวนเห็ดเพื่อการยังชีพ และ ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น ส่วนรายจ่ายครัวเรือน และจำนวนสินค้าอุปโภคบริโภคที่ซื้อจากร้านค้าลดลงสามารถสรุปรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ได้เป็น 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 2) ทัศนศึกษาดูงานหมู่บ้านต้นแบบ 3) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของชุมชน 4) ร่วมกัน

วิเคราะห์ความต้องการ และเลือกกิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติที่เหมาะสม 5) ลงมือปฏิบัติ และ 6) คืบความรู้สู่ชุมชน (รังสรรค์ สิงห์เลิศ และ นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์, 2561)

สอดคล้องกับ สิริยา รัตนช่วย ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่นั้น ชุมชนท้องถิ่นควรเน้นการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ด้วยแนวคิดการพึ่งตนเองและแนวคิดการจัดการตนเอง ของชุมชนท้องถิ่น ควบคู่กับการดำเนินการตามวิถีแห่งประชาธิปไตยท้องถิ่น ที่เน้นหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เป็นทั้งหลักการที่สำคัญ และกระบวนการแห่งการพัฒนาของโลกยุคใหม่ ตลอดจนเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย ที่ทุกภาคส่วนในชุมชนจะต้องมีความศรัทธาและยึดถือสำหรับใช้เป็นกรอบใหญ่ในการเลือกหลักการและวิถีแห่งการปฏิบัติจริง โดยคำนึงถึงการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เช่นเดียวกับปรัชญาในการพัฒนาระดับประเทศ ที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกัน เพื่อรับมือกับข้อท้าทายและประเด็นอุบัติใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต (สิริยา รัตนช่วย, 2560)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ด้านการพัฒนาสังคมควรมีการนำปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านการพัฒนาสังคมไปปรับใช้ในหมู่บ้านน้อย ตำบลน้อย อำเภอเล็กน้อย จังหวัดน่านต่อไป

2) ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจควรมีหน่วยงานติดตามตรวจสอบการเสนอแนวคิดทางด้านเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการและควรเน้นที่พัฒนาเรื่อง การถ่ายทอดองค์ความรู้อาหารพื้นบ้าน ด้วยกระบวนการเชิงปฏิบัติการและการจัดกิจกรรมเพื่อ สร้างความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องอาหารพื้นบ้าน ของประชาชน ให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและในด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมควรเน้นการพัฒนาจากการมีส่วนร่วม โดยการประชาสัมพันธ์กิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้ประชาชนรับทราบและควรมีการเน้นให้มีการอนุรักษ์รักษาแบบยั่งยืน

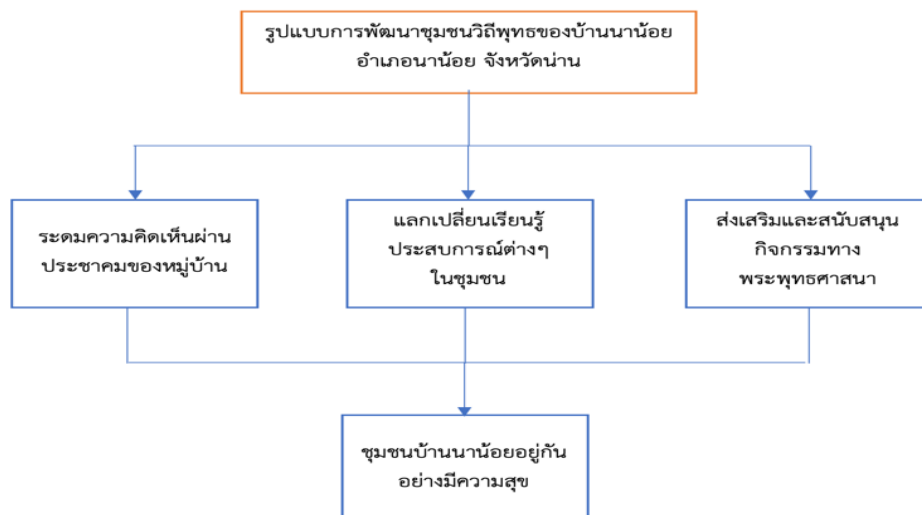
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งวิถีพุทธของชุมชนในเขต จังหวัดน่าน

2) ควรศึกษาเชิงปฏิบัติการในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งตามแนวพุทธกับกลุ่มภาคีเครือข่ายการพัฒนาสังคมในจังหวัดน่าน

องค์ความรู้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธของบ้านน้อย อำเภอเล็กน้อย จังหวัดน่าน" ได้องค์ความรู้สำคัญ สามารถสรุปเป็นแผนผังองค์ความรู้จากงานวิจัยได้ดังนี้

การระดมความคิดเห็นผ่านประชาคมของหมู่บ้าน สามารถดำเนินการได้ดังนี้

จัดประชุมหมู่บ้าน จัดประชุมหมู่บ้านเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นรูปแบบการจัดประชุมหมู่บ้านมีหลายวิธี เช่น ประชุมใหญ่ ประชุมย่อย ประชุมออนไลน์ ประชุมแบบมีส่วนร่วม ประชุมแบบเปิด

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน สามารถดำเนินการได้ดังนี้

การจัดการความรู้ภายในชุมชน เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถอดบทเรียน การจัดทำฐานข้อมูลความรู้ การสร้างพื้นที่เรียนรู้ การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถดำเนินการได้ดังนี้

การสนับสนุนการศึกษาและปฏิบัติธรรม เช่น ส่งเสริมการศึกษาหลักธรรม จัดกิจกรรมทางศาสนาในชุมชน สร้างเครือข่ายผู้ปฏิบัติธรรม

ชุมชนบ้านนาน้อยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สามารถดำเนินการได้ดังนี้

ชุมชนจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีหลายวิธี เช่น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเคารพซึ่งกันและกัน การมีจิตสำนึกสาธารณะ และการพัฒนาชุมชนไปพร้อมๆ กัน

สรุป

บ้านนาน้อยเป็นหมู่บ้านเก่าแก่และเจียบสงบ เคยเป็นที่ตั้งว่าการอำเภอนาน้อย ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและสามัคคี โดยมีวัดบ้านนาน้อยเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ ชุมชนส่งเสริมการใช้ชีวิตตามหลักทางสายกลาง การมีสติ สมาธิ เมตตา และการรักษาศีล ๕ ควบคู่กับการพัฒนาจิตใจและการกระทำ แนวทางการพัฒนาวิถีชีวิตของชุมชนมุ่งเน้น ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตควบคู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจที่มั่นคงและเป็นมิตรต่อระบบนิเวศ ด้านจริยธรรมที่ยึดการพึ่งตนเองและศีลธรรมเป็นฐาน และด้านสังคมวัฒนธรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม การตัดสินใจร่วมกัน และการสร้างเครือข่ายชุมชนอย่างเข้มแข็ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2541). *เศรษฐกิจพึ่งตนเอง แนวคิดยุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กรมการพัฒนาชุมชน. *การขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2567. จาก <https://www.cdd.go.th/related-links/บริการภายใน/about-us/service-directory>.
- คมกฤษ ใจคำปัน. (2544). *การสร้างแบบวัดคุณธรรม จริยธรรมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ และ นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์. (2561). รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านตอนแ่งอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 5(1), 133-134.
- วัลลภ จันดาเป้า และ คณะ. (2556). การจัดการพัฒนารูปแบบวนเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาเกษตรกรใน 4 อำเภอของจังหวัดอุดรธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 4(2), 131-150.
- ศิริชัย เชื้อตาพระ. (2563). *การใช้พระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชนตำบลคำพิ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สิริยา รัตนช่วย. (2560). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่. *วารสารการเมืองการปกครอง*. 7(1): 72-87.
- อารีย์ เชื้อเมืองพาน. (2551). เศรษฐกิจพอเพียง: ทางรอดของเศรษฐกิจไทย. *วารสารแม่โจ้ปริทัศน์*. 8(2), 52-66.